

Quod Deus in corporalibus illis antiquis formis apparuit.

Nec dubitandum est Deum in corporalibus formis apparuisse hominibus, sicut Augustinus in II. Lib. de Trin. (cap. v. vi. vii. & seqq.) ostendit, conferens diversa Scripturæ testimonia, ex quibus Deum in corporeis formis hominibus apparuisse probat; & aliquando ex persona Dei sine distinctione, aliquando sub distinctione personarum sermonem factum esse eis.

De perplexa questione quam ponit Augustinus, quærens an ad exhibendum has corporales apparitiones creatura nova sit formata, an Angeli qui ante erant, fuerint missi; & si ipsi missi sunt, utrum servata qualitate sui spiritualis corporis, aliquam speciem corporalem de corpulentiori materia assumpserint, an an suum proprium corpus mutaverint in speciem sui actioni aptam.

SED ubi Deum hominibus in corporalibus imaginibus apparuisse, asserit, perplexam questionem proponit (Lib. II. de Trin. cap. i. & Lib. III. cap. i.) quam nec solvit; quærens, utrum in illis corporalibus apparitionibus creatura aliqua crearetur ad illud opus tantum, in qua Deus hominibus appareret; an Angeli qui ante erant, ita mitterentur, ut manentes in suis spiritualibus corporibus, assumerent ex corpulentia inferiorum elementorum materia aliquam speciem corporalem, quam coaptatam quasi aliquam vestem mutarent in quaslibet species corporales, veras quidem: an corpus suum proprium verterent in species aptas actionibus suis per virtutem sibi à Deo datam. At enim Augustinus ita in III. Libro de Trinitate, cap. i. Quærendum est in illis antiquis corporalibus formis, & visis, utrum ad hoc opus tantum creatura formata sit, in qua Deus, sicut tunc oportuisse iudicavit, humanis ostenderetur aspectibus; an Angeli, qui jam erant, ita mitterentur ut ex persona Dei loquerentur, assumentes corporalem speciem de creatura corporea in usum ministerii sui; aut ipsum corpus suum, cui non subduntur, sed subditum reddunt, mutantes, atque vertentes in species quas vellent accommodatas aique aptas actionibus suis secundum attributam sibi à Creatore potentiam. Sed fateor excedere vires intentionis meæ, utrum Angeli manente spirituali corporis sui qualitate, per hanc occultius operantes, assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus corpus, quod sibi coaptatum, quasi aliquam vestem, mutant, & vertant in quaslibet species corporales, & ipsas veras, sicut aqua vera in vinum verum conversa est à Domino (Joan. 11.) an ipsa propria corpora sua transforment in id quod volunt accommodatum ad id quod agunt. Sed quid horum sit, quoniam homo sum, nullo experimento comprehendere valeo, sicut Angeli qui hæc agunt. Attende Lector, quia questionem propositam non solvit, sed indiscussam relinquit, utrum Angeli qui mittebantur, servatis suis propriis spiritualibus corporibus, supervestirentur aliqua corpulentiori specie, in qua possent videri; an ipsum corpus mutarent, & transformarent in quamcumque velent speciem, in qua possent cerni. In quibus verbis videtur Augustinus attestari, Angelos esse corporeos, ac propria, & spiritualia habere corpora.

Quod Deus in specie qua Deus est, nunquam mortalibus apparuit.

Cæterum hæc velut nimis profunda, atque obscura relinquentes, illud indubitanter teneamus, quod Deus in specie essentia suæ nunquam mortalibus apparuit, sicut famulo suo Moysi dicit (Exod. xxxiii. 20.) Non videbit me homo, & viveret: & in Evangelio Joannis, cap. i. 18. Deum nemo vidit unquam. Visibile enim quidquam non est quod non sit mutabile. Ideo substantia, sive essentia Dei, quoniam nullo modo mutabilis est, nullo modo potest per seipsam esse visibilis. (2) Proinde illa omnia quæ patribus visa sunt, cum Deus illis præsenaretur, per creaturam facta esse manifestum est. Et si nos latet quo modo ea ministris Angelis fecerit Deus, per Angelos tamen esse facta dicimus. (3) Audeo (4) iterum fiducialiter dicere, nec Deum Patrem, nec Verbum ejus, nec Spiritum Sanctum ejus, qui est unus Deus, per id quod est invariabile, atque idipsum est, ullo modo esse mutabilem, ac per hoc multo minus visibilem.

Utrum demones intrent corpora hominum substantialiter, & illabuntur cordibus; an id per effectum dicatur.

ILLud etiam consideratione (5) dignum videtur, utrum demones, sive corporei, sive incorporei sint, malitiæ suæ effectum ibi exercent Dei permissione, opprimendo, atque vexando eas, vel in peccatum provocando. Quod in homines introeant, atque ab eis expulsi exeant, Evangelium aperte declarat, commemorans, demonia in quosdam ingressa, & per Christum ejecta, Matth. viii. & Marc. i. (6) Sed utrum secundum substantiam fuerint ingressa, an propter mali effectum dicantur ingressa, non adeo perspicuum est. De hoc autem Gennadius in definitionibus ecclesiasticorum Dogmatum, cap. lxxxiii. ait: Demones per energeticam operationem non credimus substantialiter illabi animæ; sed applicatione, & oppressione uniri. Illabi autem menti, illi soli possibile est qui creavit, qui natura subsistens incor-

(2) Nicolai hæc interponit, ut supra Augustinus dicit Lib. III. de Trinit. cap. x. unde subdit. (3) Idem, Lib. III. de Trinit. cap. x. & xi. (4) Al. ergo. (5) Al. dignissimum. (6) Nicolai sequentia subnequit cruculis distincta. † Ut Matth. viii. vers. 31. Si ejicis nos hinc, &c. & mox: At illi exeuntes, &c. Matth. xii. vers. 43. Cum immundus Spiritus exierit ab homine: Matth. xvii. vers. 17. Exiit ab eo demonium: & Marc. i. vers. 23. Exi de homine: itemque Marc. v. Exi Spiritus immunde: Luc. 4. vers. 41. Exibant demonia à multis, &c. †

poreus, capibilis est suæ facturæ. Ecce hic videtur insinuari quod substantialiter non illabuntur demones, vel introeant corda hominum, vel corpora. Beda quoque super illum locum Apostolicorum Actuum (cap. v. 3.) ubi Petrus ait Ananiæ: Cur tentavit, vel implevit satanas cor tuum? dicit: Notandum quod mentem hominis juxta substantiam nihil implere possit, nisi creatrix Trinitas: quia tantummodo secundum operationem, & voluntatis instinctum, anima de his quæ sunt creata, impletur. Implet ergo satanas cor alicujus, non quidem ingrediens in eum, & in sensum ejus, neque introiens aditum cordis, siquidem potestas hæc solius Dei est; sed callida, & fraudulenta deceptione anima in effectum malitiæ trahens per cogitationes, & incentiva vitiorum, quibus plenus est. Implet autem satanas cor Ananiæ, non intrando, sed malitiæ suæ virus inferendo. Idem, in cap. xxvi. Act. super illud, Vipera &c. Spiritus immundus flamma virtutum de cordibus fidelium expulsus, doctoribus veritatis luctantibus venenum persecutionum infundit. His auctoritatibus ostenditur quod demones non substantialiter intrant corda hominum, sed propter malitiæ suæ effectum; de quibus pelli dicuntur, cum nocere non sinuntur.

DIVISIO TEXTUS.

HIC determinat Magister de Angelis bonis & malis, quantum ad corporum assumptionem; & dividitur in partes duas. In prima determinat de eis quantum ad assumptionem corporum; secundo quantum ad impressionem in nos, ibi: Illud etiam consideratione dignum videtur, utrum demones: hominum substantialiter intrent corpora. Prima dividitur in partes duas. In prima determinat de apparitione Angelorum in corporalibus formis, utrum sit per corpus assumptum, vel naturaliter unitum; in secunda determinat de apparitione divina, ibi: Nec dubitandum est, Deum in corporalibus formis apparuisse hominibus. Ubi duo facit. Primo ostendit Deum apparuisse in corporalibus formis; secundo ostendit Deum nunquam in sua essentia visibiliter apparuisse, ibi: Cæterum hæc velut nimis profunda, atque obscura relinquentes, illud indubitanter teneamus, quod Deus in specie essentia suæ nunquam mortalibus apparuit. Circa primum duo facit. Primo ostendit, Deum in visibilibus formis apparuisse; secundo inquit dicitæ apparitionis modum, ibi: Sed ubi Deus hominibus in corporalibus imaginibus apparuisse asserit, perplexam questionem proponit.

QUESTIO I.

HIC sex quærentur. Primo. Utrum Angeli habeant corpora naturaliter unita. Secundo. Si non habeant, utrum assumant. Tertio. Si sic, qualiter sibi corpora assumant. Quarto. Quas operationes per se exercent. Quinto. Qualiter in nos imprimere possint. Sexto. Quomodo Deus in formis corporalibus appareat.

ARTICULUS I.

Utrum Angeli habeant corpora unita.

AD primum sic proceditur. Videtur quod Angeli corpora unita habeant. Augustinus enim in Lib. de Civ. Dei (VII. cap. xvi.) inducit verba Apuleji definitis demones sic: Demones sunt genere animalia, animo passiva, mente rationalia, corpore aerea, tempore aeterna: nec hanc definitionem improbat. Ergo videtur quod habeant corpora aerea naturaliter unita.

2. Præterea. Gregorius dicit in homilia Epiphaniæ, quod Judæis annuntiavit Christi incarnationem rationale animal, idest Angelus. Sed animal est compositum ex anima, & corpore. Ergo videtur

(7) Al. hoc velut unus.

quod Angeli habeant corpora naturaliter unita. 3. Præterea. Illud quod in se est incorporeum, respectu nullius potest corporeum dici, quia hæc prædicatio est absoluta: quod enim absolute album est, respectu nullius est nigrum. Sed secundum Damascenum, Lib. II. Fid. orth. cap. lxi. & Gregorium, II. Mōr. cap. lxi. vel 2. Angeli in comparatione Dei corporei sunt. Ergo in se incorporei non sunt.

4. Præterea. Nobilior est quod in se habet vitam, & alteri confert, quam quod alterum non vivificat, quamvis in seipso vivat. Sed vita Angeli est nobilior quam animæ. Ergo videtur quod multo fortius habeat corpus unitum quod vivificet, quam anima.

Sed contra est quod Dionysius dicit iv. cap. de div. Nom. quod Angeli sicut incorporeales, ita & immateriales intelliguntur.

Præterea. Omnis substantia vivificans corpus naturaliter sibi unitum, habet potentias aliquas quæ sunt actus alicujus partis corporis. Si ergo Angelus unatur naturaliter corpori tamquam vivificans illud, oportet quod habeat potentias affixas organo, sicut sunt potentia animæ sensitivæ, & nutritivæ: quæ si in Angelo ponantur, non differret Angelus ab homine.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod Angeli neque boni, neque mali habent corpora naturaliter unita: hoc enim esse non potest, nisi essent formæ illorum corporum, vel saltem motores proportionati illis corporibus; & cum sint perfectioris naturæ ipsis animabus, oporteret quod corpora nobiliora haberent. Inter omnia autem corpora generabilia, & corruptibilia est nobilissimum corpus humanum, quasi maxime accedens ad similitudinem cælestis corporis propter æqualitatem complexionis: unde oporteret illa corpora esse corpora cælestia: & sic rediret error Philosophorum ponentium, Angelos esse formas orbium, & multiplicari secundum eorum numerum: quod tamen longe probabilius esset quam eos habere corpora aerea naturaliter unita, quod videtur Augustinus dicere; quamvis dicatur hoc non nisi ex hypothesi eum dixisse, ut utentem positionibus Platoniorum, contra quos disputabat.

Ad primum ergo dicendum, quod Apulejus falsum dixit; nec Augustinus contra hoc disputabat, quia pauca de Angelis asserere voluit.

Ad secundum dicendum, quod secundum Dionysium in ii. cap. cœl. Hier. proprietates animales, & humanæ dicuntur de Angelis per modum eminentiorem: quia quod habet naturam inferiori, habet & superior, nec eodem modo, sed eminentius: unde

de

de dicitur Angelus animal, non quia compositus ex anima, & corpore, sed ex eo quod habet virtutem cognoscendi sensibilia, non tamen per modum sensibilem, sed intellectualem.

Ad tertium dicendum, quod Angeli dicuntur corporei in comparatione ad Deum, quia conveniunt cum corporibus in quadam proprietate, quæ est loco diffiniri, in quo corpora à Deo distant; non quod aliquo modo naturam corporalem habeant.

Ad quartum dicendum, quod quanto aliquid habet esse, vel vitam magis absolute, tanto nobilius est: & ideo cum omnis forma habeat esse in conjunctione ad materiam, nobilior est vita illius quod corpori non unitur, quam id quod corporis forma est. Sed quod influit vitam per modum efficientis tantum, & non sicut forma conjuncta, hoc nobilius est. Sed hoc neque animæ, neque Angelo convenit, sed Deo tantum.

ARTICULUS II.

Utrum Angeli assumant corpora.

I. P. quest. LII. art. 2.

1. **A**D secundum sic proceditur. Videtur quod Angeli corpora non assumant. Omnis enim assumptio terminatur ad aliquam unionem. Sed Angeli non possunt esse uniti corporibus. Ergo nec corpora assumere.

2. Præterea. Sicut se habet spiritus unitus ad separationem, ita spiritus separatus ad unionem. Sed spiritus unitus, scilicet anima, non potest separari secundum suam voluntatem. Ergo nec spiritus separatus coniungitur corpori per assumptionem.

3. Præterea. Si assumant corpora, hoc non est nisi propter eorum operationem: quia ad esse suum corporibus non egent nec quantum ad principium, nec quantum ad finem; sicut animæ rationales egent corporibus quantum ad principium, quia creantur in corpore, sed non quantum ad finem, quia remanent post corpus. Sed omnis virtus quanto magis est à corpore separata, tanto est fortior in operationibus suis, ut patet in anima rationali. Ergo videtur quod nullo modo corpora assumant.

4. Præterea. Cum Angeli non possint esse formæ corporum, ut dictum est, non possunt corporibus coniungi, nisi sicut motor mobili. Sed hoc modo coniunguntur omni ei circa quod operantur. Ergo si hoc esset corpus assumere, quodcumque essent circa nos, corpus assumerent: quod non dicitur.

5. Præterea. Quodcumque corpus assumit Angelus, in illo est. Sed omne corpus, cum sit divisibile, plures partes habet; & quod primo, & per se est in aliquo, est in qualibet parte eius, ut probatur in VI. Phys. text. xxxi. quia si esset in una parte tantum, non diceretur in toto esse nisi ratione partis. Cum ergo Angelus non possit esse in pluribus locis simul, ut in I. dictum est, videtur quod corpus non assumat.

Sed contra. Illud quod per se incorporeum est, videri non potest. Sed Angeli frequenter hominibus visibilibus apparuerunt, ut in sacra Scriptura legitur. Cum ergo sint incorporei, ut dictum est, videtur quod corpus assumant.

(1) Al. cui.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod hic est quorundam error, dicentium, Angelos nunquam corpus assumere, & omnia quæcumque de apparitionibus Angelorum Scriptura loquitur, in præstigiis facta esse dicunt, vel secundum visionem imaginariam. Sed quia sancti communiter dicunt, Angelos etiam corporali visione hominibus apparuisse, (1) quibus Scripturæ textus concordare videtur; ideo absque dubio dicendum est, Angelos quandoque corpora assumere, in quibus ab hominibus videntur. Quod qualiter sit, videndum est. Cum enim natura spiritualis superior sit natura corporali, oportet quod natura corporalis sibi obediat: non autem quantum ad formarum susceptionem, quia prima inchoatio formarum in materia, secundum quod in ea dicuntur esse habilitates quædam ad formam, est ab opere Creatoris; sedeductio earum in actum, est per virtutem agentium naturalium determinantum; quantum ad motum localem, per quem nulla forma ponitur in re mota, obedit corpus virtuti spirituali: & secundum hoc quod virtus spiritualis movet aliquod corpus, coniungitur sibi sicut motor mobili. Sed ulterius quando Angelus hoc corpus movet per modum in præcedentibus dictum, ut appareant in eo aliquæ proprietates visibiles invisibilibus eius proprietatibus congruentes; tunc dicitur illud corpus assumere: unde quandoque apparent in figura hominis, vel leonis, & huiusmodi, per quorum proprietates intelliguntur ipsæ virtutes spirituales Angelorum.

Ad primum ergo dicendum, quod talis assumptio terminatur ad aliquam unionem quæ est motoris ad motum, ut navis ad navem; non autem ut formæ ad materiam.

Ad secundum dicendum, quod spiritus conjunctus, scilicet anima, unitur corpori ad unum esse ut forma eius; & ideo non potest separari per voluntatem, sed per naturam facta indispositione circa corpus. Sed spiritus separatus potest per voluntatem coniungi corpori, non sicut forma, sed sicut instrumento: unde virtute naturæ suæ potest assumere, & deponere illud, quando vult, sicut & hominum instrumentum.

Ad tertium dicendum, quod virtus Angeli non impeditur per corpus assumptum, quia non assumitur ut materia proportionata formæ, nec etiam juvatur; sed tamen assumit ad consolationem eorum quibus apparet per instrumentum, ut ex visibilibus in invisibilem cognitionem manuducantur.

Ad quartum dicendum, quod ad assumptionem corporis non sufficit motus; sed oportet quod sit formatio, ut dictum est.

Ad quintum dicendum, quod Angelus assumens corpus, est totus in qualibet eius parte, nec tamen est in pluribus locis: quia totum hoc quod uno motu movetur, comparatur ad ipsum sicut unus locus indivisibilis: quia non est in loco nisi per operationem, ut in primo Lib. dictum est.

AR-

ARTICULUS III.

Utrum corpora assumpta ab Angelis habeant veram naturam quam ostendunt.

1. **A**D tertium sic proceditur. Videtur quod Angeli assumant corpora illa secundum veritatem, quæ habent illam naturam quæ videtur. Nuntios enim veritatis non decet aliqua fictio. Sed ostendere illud quod non est verum, est quædam fictio. Ergo videtur quod veram naturam habeant illarum rerum corpora assumpta.

2. Præterea. Proprietates humanæ non inveniuntur nisi in vero corpore humano. Sed huiusmodi apparitiones fiunt secundum Dionysium (in cœl. Hier. cap. xv.) ut ex visibilibus proprietatibus de invisibilibus instruiamur. Ergo videtur idem quod prius.

3. Præterea. Non sunt eadem proprietates diversorum ordinum. Sed assumptio corporalium figurarum est ad ostendendum invisibiles proprietates Angelorum. Ergo videtur quod non debeant in eadem figura apparere Angeli superiorum ordinum, & inferiorum ordinum.

4. Præterea. Quæritur de qua materia assumant; & videtur quod non de aere. Corpus enim quod Angeli assumunt, habet determinatam figuram, & est distinctum ab aliis corporibus. Sed aer non est figurabilis nisi secundumfigurationem corporis alterius, eo quod, cum sit maxime humidum, minime suis terminis terminatur, sed alienis: unde & una pars aeris alteri continuatur. Ergo videtur quod non assumant corpus aereum.

5. Item. Videtur quod nec terrenum. Angeli enim apparentes statim disparent. Sed hoc non potest fieri in corpore grosso terrestri. Ergo non huiusmodi corpus assumunt.

6. Præterea. Constat quod inter nos & cœlum est ignis medius, qui est maxime activus in inferiora corpora. Si ergo de inferioribus elementis corpus assumerent, videtur quod quando in cœlum ascendunt, corpora eorum cremarentur.

7. Præterea. Dionysius in xv. cap. cœl. Hier. dicit, quod inter alia corpora ignis maxime representat proprietates spiritualium substantiarum. Sed propter eorum cognitionem fit corporum assumptio, ut dictum est. Ergo videtur quod semper de igne corpus assumant.

8. Præterea. Corpus cœleste est nobilissimum corporum. Sed nobili motori debetur nobile mobile. Ergo videtur quod corpus quod ad motum assumunt, sit de natura quintæ essentiæ.

SOLUTIO.

Respondeo, quod qualitas corporis assumpti ab Angelis potest dupliciter inquiri: vel quantum ad veritatem naturæ quam habet, vel quantum ad materiam de qua corpus assumit. Quantum ad principium dicendum est, quod corpus assumptum ab Angelo non habet veritatem illius naturæ quæ ostenditur: unde etsi aliquando Angelus bonus, vel malus moveat corpus alicuius veri animalis, non dicitur proprie illud assumere; sicut non dicitur Angelus assumpsisse linguam asinæ, per quam locutus est ad Balaam; nec dæmon corpus hominis quem vexat: cuius ratio est, quia proprietates quæ secundum veritatem sunt in aliquo corpore, ducunt in cognitio-

nem principiorum subjecti, & non actu in cognitionem substantiæ spiritualis; quæ ductio est totius finis visibilium formationum, secundum Dionysium. Unde quantum ad finem apparitionis, oportet ut sint illæ proprietates secundum similitudinem tantum, ut non intelligatur illis subesse aliqua res, nisi Angelus; ut quasi corpus Angeli esse videatur, & proprietates eius sint proprietates Angeli. Si autem quæratur de secundo, quale sit quantum ad materiam; dicendum est, quod materia corporis assumpti ab Angelo, potest considerari dupliciter: vel quantum ad principium assumptionis, vel quantum ad terminum. Si quantum ad principium, sic dico, sicut in littera dicitur, quod assumit de aere, propter hoc quia aer maxime transmutabilis est, & convertibilis in quacumque: & huius signum est, quod quidam videntes corpus à dæmone assumptum, scindere gladio, vel perfodere volentes, id efficere non valuerunt, quia partes aeris divisi statim continuantur: Sed propter hoc quod aliquam figuram recipere possunt competentem Angelo, apparenti, oportet quod quantum ad terminum assumptionis aer iste sit in aliquo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedens, servata tamen aeris veritate: quod efficere possunt tum per motum localem congregando partes, tum etiam per semina in elementis respersa, ut prius dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut in locutionibus metaphoricis non est falsitas, eo quod non proferuntur ad significandum res quibus nomina sunt imposita, sed magis illa in quibus dictarum rerum similitudines inveniuntur; ita etiam in apparitionibus Angelorum non est fictio, quia figura illæ non ostenduntur ad significandum esse naturale illius rei, sed proprietates Angeli.

Ad secundum dicendum, quod quamvis veræ proprietates homines non sint nisi in corpore naturali, tamen similitudines illarum proprietatum in aliis esse possunt; & tales similitudines sufficiunt ad finem apparitionis.

Ad tertium dicendum, quod secundum Dionysium in fin. cœl. Hier. in eadem figura quandoque ostenditur superior, & inferior Angelus: quia una res habet diversas proprietates, per quarum quasdam potest superiores representare, & per alias inferiores. Præterea eadem etiam proprietates sunt superiorum, & inferiorum, quamvis diversimode secundum Dionysium.

Ad quartum dicendum, quod aer aliquo modo inspissatus, potest figurari, & ab alio aere distingu-

Ad quintum dicendum, quod est aliquo modo terreste, in quantum habet terræ proprietatem per condensationem; sed illa densitas subito dissolvitur remotis causis densitatis.

Ad sextum dicendum, quod cum non assumant corpora nisi propter nos, non est probabile quod corpora assumpta in cœlum empyreum deferant, neque eis utantur, nisi quatenus oportet ad operationes quas circa nos exercent.

Ad septimum dicendum, quod in corporibus assumptis à bonis Angelis apparent proprietates ignis, præcipue quantum ad splendorem, sicut & proprietates hominis; non tamen oportet quod huiusmodi corpora materialiter de igne assumantur.

Ad octavum dicendum, quod cum corpus cœli sit incorruptibile, non potest dividi nisi secundum imaginationem; nec etiam recipit peregrinas impressiones, unde ex eo non potest corpus Angeli formari.

AR-

ARTICULUS IV.

Utrum Angeli possint comedere in corporibus assumptis.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Angeli in corporibus assumptis comedere possint. Legitur enim Gen. xviii. cap. quod Abraham Angelis sibi apparentibus cibos apposuerit. Sed ipse cognovit eos esse Angelos, quod ipsa collocutio cum eis habita ostendit. Ergo videtur quod comedere possint.

Sed contra hoc est quod expressissimum argumentum dominicæ resurrectionis est ipsius Christi resurgentis comestio: unde dicitur Actuum x. 40. *Dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo, nobis qui manducavimus, & bibimus cum illo.* Sed actus qui spiritui potest convenire, non est argumentum corporalis resurrectionis. Ergo Angeli corpora assumptis non vere comedunt.

QUÆSTIUNCULA II.

Item. Videtur quod possint generare. Dicitur enim Genes. vi. 2. *Videntes autem filii Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant: & hoc Josephus (a) exponit de demonibus incubis.* Ergo videtur quod generare possint.

Sed contra est, quod completur generatio per virtutem formativam quæ est in semine ex corpore vivo resoluta. Sed corpus assumptum à demonibus, & ab Angelis, non est vivum, ut dictum est. Ergo videtur quod generare non possint.

2. Si dicatur, quod generant per hoc quod idem demon succubus ad virum, est recipiens ab eo quod postmodum in mulierem transfundit, factus incubus ad eam; contra est quod semen non habet virtutem generandi nisi quamdiu calor animæ in eo retinetur, quem oportet exhalare per magnam distantiam delatum. Ergo videtur, quod per istum modum generatio fieri non possit.

3. Præterea. Si fieret generatio talis per modum istum, non esset nisi secundum virtutem illius seminis. Ergo ex hoc non sequeretur quod geniti essent majoris virtutis quam alii homines, ut innuitur ex his quæ sequuntur ibi 4. *Isti sunt potentes à seculo viri famosi.*

QUÆSTIUNCULA III.

Item. Videtur quod possunt sentire. Assumunt enim corpora habentia diversa organa sensibilis. Sed hoc frustra esset, nisi per oculos viderent, & per aures audirent. Ergo &c.

Sed contra est quod sentire per organa corporalia est accipientis cognitionem à rebus: quod Angelis non convenit, ut dictum est. Ergo &c.

(1) *Al. dirigere.* (2) *Al. comedunt, sed fuit, item sed fit.* (3) *Al. tractatio.* (4) *Forte superfluit aliqua.*

Ex EDIT. P. NICOLAI. (a) Equivalenter, non expresse: sic enim tantum Lib. I. Antiquit. Judaic. cap. iv. *Multis angelis Dei cum mulieribus congressi progeniem procreaverunt insolentem...* ubi Angelos Dei demones vocat.

QUÆSTIUNCULA IV.

Item. Videtur quod possint localiter moveri per id quod legitur Tobie vi. & deinceps de Angelo qui comitatus est Tobiam per multa terrarum spatia.

Sed contra est, quia quod conjungitur alicui solum ut motor, si in se sit immobile, non movetur ad motum ejus, sicut patet in motoribus orbium, secundum Philosophos. Sed Angelus, in quantum in se est, est substantia spiritualis immobilis. Ergo videtur quod ad motum corporis, cui sicut motor tantum conjungitur, non moveatur.

QUÆSTIUNCULA V.

Item. Videtur quod loquatur ex multis Scripturæ locis, quæ frequenter eos hominibus locutos commemorat.

Sed contra est, quia in omni locutione exprimitur quædam intentiones intellectæ. Sed hujusmodi intentiones non possunt pervenire de intellectu ad vocem, nisi aliquo mediante quod est proportionatum ad hujusmodi suscipienda, sicut imaginatio humana. Ergo videtur quod per corpus inanimatum assumptum, vel per corpus brutum loqui non possunt.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum, quod, ut prædictum est, Angeli corporibus assumptis vitam non influunt, sed tantum motum: & ideo considerandum est, quod omnes operationes quæ sequuntur corpus vivum, in quantum vivum, non possunt Angelis in corporibus assumptis convenire; sed tantum illæ quæ consequuntur corpus mobile in quantum hujusmodi, ut movere, impellere, dividere, & hujusmodi.

Ad primum ergo dicendum, quod comedere secundum completam rationem sui, non dicit solum divisionem cibi, & traiectionem in os; sed & istum actum procedere à virtute potente (1) digerere, & convertere in nutrimentum; & ideo Angeli non vere (2) comederunt, sed fuit ibi vera divisio cibi, (3) & traiectio in corpus assumptum; qui postmodum non est conversus in corpus illud, sed virtute Angeli (4) aliqua dissolutus est in præjacentem materiam. Christus autem vere comedit, quamvis cibus conversus non fuerit: quia illa decisio cibi fuit habentis virtutem nutritivam, & conversivam. Abraham autem etsi in fine cognoverit eos esse Angelos, non tamen est inconveniens quod hoc eum in principio latuerit: vel si cognoverit, in alicujus mysterii commendationem eis cibos apposuit.

SOLUTIO II.

Ad id quod secundo queritur, dicunt quidam, quod demones in corporibus assumptis nullo modo generare possunt; nec per filios Dei Angelos incubos significari dicunt, sed filios Seth, & per filias hominum eas quæ de stirpe Cain descenderunt. Sed quia contrarium à multis dicitur; & quod multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundum

dum Philosophum in VII. Ethic. (cap. xiv.) & in fine de Som. & vigil. (b) ideo potest dici, quod per eorum actum completur generatio, in quantum semen humanum apponere possunt in loco convenienti ad materiam proportionatam, sicut etiam semina aliarum rerum colligere possunt ad complendum aliquos effectus, ut in præcedenti distinctione dictum est; ut attribuat id tantum eis quod est motus localis, non autem ipsa generatio; cujus principium non est virtus dæmonis, aut corporis ab eo sumpti, sed virtus illius cujus semen fuit: unde & genitus non dæmonis; sed alicujus hominis filius est.

Et sic patet responsio ad primum quod contra objicitur.

Ad secundum dicendum, quod cum hic dæmones velocissime moveantur propter victoriam virtutis moventis super rem motam; possunt aliqua ponere ad conservationem seminis, ne calor vitalis evaporet.

Ad tertium dicendum, quod dæmones possunt scire virtutem seminis decisi ex dispositione ejus à quo decisum est, & similiter mulierem proportionatam ad seminis illius susceptionem, & etiam constellationem juvantem ad effectum corporalem, scilicet optimæ complexionis in genito: quibus omnibus concurrentibus, possibile est genitos, corpore magnos esse, vel fortes.

SOLUTIO III.

Ad id quod tertio queritur, dicendum est, quod Angeli nullo modo vident per oculos corporis assumpti, quia hæc est operatio potentie corporis viventis: unde partes corporis assumpti non sunt organa sensibilis, sed similitudinem eorum habentia, ad ostendendum Angelorum spirituales virtutes: unde Dionysius in fin. cæl. Hier. ex omnibus partibus humani corporis docet proprietates angelicas considerare: unde non frustra assumuntur.

SOLUTIO IV.

Ad id quod quarto queritur, dicendum est, quod moventur per accidens motis corporibus in quibus sunt: quia diffinitive sunt in illis corporibus, ita quod non alibi. Deus autem non movetur ad motum alicujus corporis, quia ita est in uno quod etiam in alio; sicut anima non movetur per accidens ad motum manus, sed ad motum totius corporis. Similiter etiam motor orbis conjungitur orbi secundum totum, secundum Philosophos, & non uni parti tantum; quamvis virtus ejus primo appareat in parte dextera, unde incipit motus: & ideo non movetur per accidens: quia totus orbis non movetur extra locum suum, nisi hoc modo quod sit in alio loco ratione, & non subjecto.

SOLUTIO V.

Ad id quod quinto queritur dicendum, quod loqui proprie est per formationem vocum ex percussione aeris respirati, determinatis organis, ad exprimendum aliquem intellectum; & ideo locutio corporalis Angelis convenire non potest in corporibus assumptis, secundum completam significationem, cum non habeant vera organa corporalia; sed est

In II. Sent. Tom. II.

(5) Scilicet vocem edere.

Ex EDIT. P. NICOLAI. (b) Sive de divinatione per somnium cap. i. (c) Sumpta ex Hieronymo in eum locum.

aliqua similitudo locutionis, in quantum intelligunt, & intellectum expriment quibusdam sonis, qui proprie non sunt voces, sed similitudines vocum; sicut etiam quædam animalia non respirantia dicuntur (5) vocare, & etiam quædam instrumenta, ut dicit Philosophus in II. de Anima (text. lxxxvii.) Intentiones autem intellectæ ab Angelo efficiuntur in illis sonis eadem numero; sed secundum similitudinem significationis per motus determinatos ab intellectu, sicut similitudo artis efficitur in materia, ut domus.

ARTICULUS V.

Utrum dæmones possint esse intra corpora hominum.

1. Ad quintum sic proceditur. Videtur quod dæmones intra corpora hominum esse non possint. Dicit enim Glossa (c) super illud Habac. 11. 20. *Dominus in templo sancto suo*, quod dæmones simulacris exterius præsidere possunt, non autem interius adesse. Ergo multo minus intra humana corpora.

2. Præterea. Duo spiritus creati non possunt esse in eodem loco, ut in primo dictum est. Sed anima est in qualibet parte corporis. Ergo videtur quod in nulla parte ejus possit esse dæmon.

3. Præterea. Secundum Damascenum (Lib. II. cap. 111.) Angelus est ubi operatur. Sed sicut operatur in corpore, ita etiam habet aliquam operationem circa animam. Ergo sicut intra animam non est, ita nec intra corpus.

4. Præterea. Videtur quod in sensus corporales imprimere non possit, præstigii deludendo. Illa enim forma quæ videtur, oportet quod sit alicubi. Sed non potest esse tantum in sensu, quia sensus non habet aliquam speciem nisi à rebus acceptam: nec iterum potest esse in re quæ videtur, sic quod mulier videatur equa: quia duæ forma substantiales non possunt esse in eodem: & præterea res illa videretur talis ab omnibus: nec iterum in aere circumstante, qui susceptibilis figuræ non est, nec semper unus & idem circa rem illam manet, præcipue quando movetur. Ergo videtur quod hujusmodi ludificationes per dæmones fieri non possint.

5. Sed contra. Videtur quod etiam in animam illabi possunt. Quia ea quæ sunt in corde, nullus scire potest, nisi cordis intima penetret. Sed dæmones sciunt cogitationes malas peccatorum, quas apud Deum accusant, & ex quibus occasionem tentandi sumunt. Ergo videtur quod animæ illabuntur.

6. Præterea. Ipsi inmittunt malas cogitationes, ut dicitur in Psalm. (lxxxix. 49) *Immissiones per angelos malos.* Ergo videtur quod intellectum penetrare possint.

7. Præterea. Ipsi etiam dicuntur incentores malorum. Sed incendere pertinet ad affectum, cujus est amare. Ergo videtur quod etiam in voluntatem nostram imprimere possint, & eam intrare.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod Angeli boni, & mali ex virtute naturæ suæ habent potestatem transmutandi corpora nostra, sicut etiam alia corpora naturalia: & quia ubi operantur ibi sunt, ideo nostris corporibus